

تاریخ وصول: ۱۳۹۰/۷/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۹/۱۲

راهکارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از دیدگاه حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری

دکتر محمد موسوی ۱

مونا کلانتری ۲

چکیده

این مقاله با تأکید حضرت امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری بر اهمیت و نقش مراکز آموزش عالی در تقویت هویت دینی- ملی دانشجویان، وجوه مشترک فرهنگی و پذیرش اصل اسلامی بودن دانشگاه در همه ارکانش را مورد بررسی قرار میدهد. بر اساس نظریه هویت جنکینز؛ جوانان، کاملاً از محیط و اطرافیان برای تغییر و یا تقویت اعتقادات خود الگو میگیرند و بر این اساس دانشجویان نیز عوامل تأثیرگذار بر اعتقاداتشان را به شیوه‌های مختلفی عنوان و تفسیر میکنند. در واقع، تأثیرپذیری دانشجویان از دانشگاه، با تکیه بر زمینه فرهنگی و اجتماعیشان به نحوی چند جانبه تعیین میشود. این پژوهش با روش توصیفی و مطالعه اسنادی و بررسی آثار امام خمینی و حضرت خامنه‌ای و ترکیب مباحث با نتایج نظرسنجی که از ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه انجام شد صورت گرفته است. نتایج نشان میدهد که ایشان مواردی چون: رعایت حجاب، تصحیح منابع درسی بر پایه معارف و جهان‌بینی اسلامی، ایجاد تشکل اسلامی دانشجویی، تشویق و ترغیب دانشجویان به تحقیق و تفحص در حوزه شناخت هویت ایرانی و اسلامی و برگزاری همایش را از جمله مواردی مهم و کاربردی در تحکیم پایه‌های اعتقادی

۱. دانشیار دانشگاه پیام نور قزوین s46mosavi@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد علوم اجتماعی kalantary.mona@gmail.com

دانشجویان دانسته‌اند. بیانات هر دو بزرگوار نشان دادند، هم ذات‌پنداری و الگوپذیری از اساتید معتقد، مکانیسم قدرتمندی در فرایند تقویت هویت دینی دانشجویان است. **کلیدواژه‌ها:** ایران، هویت اسلامی، دانشگاه، دانشجویان، اعتقادات دینی - ملی.

بیان مسئله

تداوم و بقاء انقلاب اسلامی مستلزم تبیین هویت و سیرت دینی به‌ویژه برای نسل جوان و دانشجویان است. در این میان تقویت هویت دینی و اسلامی دانشجویان در تبیین مسائل و فضای فکری و فرهنگی کشور، می‌تواند نقش مؤثری را در حفظ هویت و سیرت اسلامی ایفا نماید. بنابراین اگر بخواهیم هویت دینی را نهادینه کنیم میباید از دانشگاهها شروع کنیم و انجام این امر باید در فضایی فرهنگی و مبتنی برآموزه‌های دینی و علمی انجام پذیرد. به‌طور کلی سه گونه ضرورت برای این تحقیق میتوان برشمرد. اول، ناظر بر دغدغه مسئولان و سیاستگذاران است چرا که شاهد تضعیف و گسست دانشجویان از اتکا به مبانی دینی و اسلامی هستیم و مسأله جنگ نرم بیش از پیش به حساسیت مسأله افزوده است. دوم، دغدغه اجتماعی است. به نظر میرسد ما درک درستی از فرایند انتقال آموزه‌های ارزشمند دینی به نسل جوان و فرهیخته نداریم. معلوم نیست که جوانان چگونه با کدهای فرهنگی برآمده از ترفندهای ضد اسلامی بیگانگان در رسانه‌ها و سایر منابع برخورد میکنند. شناخت نوع پذیرش فعالانه / منفعلانه بهانه خوبی برای انجام این تحقیق است. چه بسا بتوان با تحقیقاتی مشابه، تغییر، تنوع یا گسست فرهنگی ناشی از این پدیده را بازشناخت. سوم، دغدغه نظری است. بررسی جایگاه دینی و فرهنگی دانشجویان در بیانات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری، حاوی دلالت‌های مهمی برای سیاستگذاری فرهنگی - اسلامی در جامعه ما و دانشگاه است. روشن شدن چنین ابهاماتی، چه بسا، دغدغه‌های اجتماعی مطرح را نیز تعدیل کند. سودمندی چنین نگاهی این خواهد بود که نقش فعالانه ما در مواجهه با پدیده‌های فرهنگی بیگانه را یادآور میشود.

از آن‌جا که بررسی پژوهشهایی که درباره انواع دینداری است میتواند با موضوع

مطالعات

قدرت قوم

سال دوم / شماره پنجم / بهار ۱۳۹۱

راه کارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از ...

ما مربوط باشد، تحقیقات پیمایشی را که در ارتباط با این موضوع انجام گرفته را نیز مورد بررسی قرار دادیم.

میرسندهی (۱۳۸۳) در پژوهشی تحت عنوان «مطالعه میزان و انواع دینداری دانشجویان»، به بررسی انواع دینداری پرداخته است. در پژوهش دیگری حبیب‌زاده (۱۳۸۴) به بررسی «انواع دینداری در بین دانشجویان دانشگاه تهران» پرداخته است. در این پژوهش نیز که بصورت پیمایشی انجام شده؛ نتایج این پژوهش بدین شرح است: بعد اعتقادات = ۰/۹۴۶، اخلاق = ۰/۶۱۴، ظاهر دینی مردان = ۰/۶۶۱، ظاهر دینی زنان = ۰/۶۹۵، عبادت فردی = ۰/۸۳۹، عبادت جمعی = ۰/۷۹۳، شعایر دینی = ۰/۸، مشارکت دینی = ۰/۶۳۴، تکالیف فردی = ۰/۸۱۵، تکالیف جمعی = ۰/۷۱۱ و دانش دینی = ۰/۷۶۳. پژوهش دیگر در این زمینه با عنوان «هویت شناسی مذهبی و باورهای دینی ایرانیان» توسط عماد افروغ است. به اعتقاد وی «هویت ایرانی هر چند به منزله انگاره سیاسی و مذهبی به ساسانیان بر میگردد، اما به عنوان یک انگاره ارضی، قومی و مذهبی سابقه دیرینه‌تری دارد... یک زمان، زبان مطرح است و زمانی دیگر دین و در زمانهای دیگر چیزهای دیگری باید توجه داشته باشیم که هویت یک عنصر و مؤلفه ثابت دارد و یک عنصر متغیر و...». (عماد افروغ، ۱۳۸۰: ۹۲) هدف عامی که در پژوهش حاضر دنبال میکنیم در پی این است که بتوانیم به شناسایی متغیرهای تأثیرگذار و شناخت روشهای مبنایی در فرایند تقویت هویت دینی دانشجویان، با استفاده از بیانات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری بپردازیم.

رویکرد جامعه‌شناختی

در جامعه‌شناسی واژه هویت متفاوت از برداشته‌ای روان‌شناختی است و تا حدودی به معنای چه کسی بودن است و نیاز به داشتن آن است که حس شناساندن خود به یک سلسله عناصر فرهنگی و تاریخی را در فرد یا یک گروه انسانی تحریک میکند. (مجته‌زاده، ۱۳۷۷: ۱۴۷) در این جاست که هویت فرد در تعامل و کنش با افراد دیگر شکل میگیرد و صورت جامعه‌شناختی هویت به وجود می‌آید و تمایزها و شباهتها از بطن چنین صورتبندی هویتی خود را نمایان می‌سازد. همچنین

بسیاری از جامعه‌شناسان معتقدند هویت در بستر فضا، موقعیت اجتماعی فرد و زمان و مکان ایجاد میشود. بنابراین هویتها، پدیده‌هایی فرا تاریخی، جدا از اقتصاد، مذهب، ایدئولوژی و تاریخ و جغرافیای خاص خودشان نیستند، بلکه این سازه‌های اجتماعی با تکیه بر حافظه جمعی و تمامی منابع معرفتی، با در نظر گرفتن ساختار عینی اجتماعی به وجود آمده‌اند و تعریف میشوند و در طی زمان، به‌طور مجدد تفسیر میشوند. بنابراین در ساخته شدن هویتها، ساختار عینی و مادی جامعه، تاریخ، جغرافیا، ساختار سیاسی، فناوری، اقتصاد و ساختارهای معرفتی، از جمله فرهنگ، زبان، آرمانها، ایدئولوژی و سنت همزمان تأثیر دارند. (منتظر قائم، ۱۳۷۹: ۲۵۶)

نظریه هویت اجتماعی ریچارد جنکینز

یکی از دیدگاه‌های مطرح در حوزه جامعه‌شناسی معطوف به نظریه هویت اجتماعی ریچارد جنکینز است. وی که در سنت جامعه‌شناسی قرار دارد معتقد است که افراد یک جامعه بدون هویت و بدون چارچوبهای مشخص برای شباهت‌ها و تمایزها، نمی‌توانند با هم ارتباط داشته باشند. هویت اجتماعی خصلت همه انسان‌ها به‌عنوان موجوداتی اجتماعی میباشد و از این لحاظ سرچشمه معنا و تجربه برای مردم است و میتوان بر این صحنه گذاشت که هویت ساخته می‌شود. هویت اجتماعی درک ما از این مطلب است که چه کسی هستیم و دیگران چه کسانی هستند و از طرف دیگر درک دیگران از خودشان و افراد دیگر چیست؛ بنابراین هویت ذاتی و انتسابی نیست بلکه محصول توافق و عدم توافق میباشد.

به‌طور کلی شکل‌گیری خود و دیگری در صورت‌بندیهای جمعی نتیجه شباهت و تفاوتی است که نمادین است به عبارت دیگر هویت امری زبانی است و موضوع قرارداد است. فرایندی است که مورد درک و تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد و رابطه میان خود و دیگری دوطرفه می‌باشد یعنی هویت‌سازی نیازمند وجود یک دیگری است که از رهگذر تفاوت با آن بتوان خود را تعریف کرد.

الگوی نظری جنکینز برای فهم هویت‌های اجتماعی، فردی و جمعی نکات قوت فراوانی دارد. یکی آن‌که فهم هویت‌های فردی و جمعی و تعاریف درونی و بیرونی

را صرفاً به لحاظ تحلیلی از هم متمایز میدانند و آن‌ها را در روال قابل شناسایی متقابل می‌شمارد که همچون من فاعلی و من مفعولی در یک قالب واحد اجتماعی عمل می‌کنند نه در کنار همدیگر؛ و دیگری این‌که، وی در تحلیل هویتها علاوه بر تأکید روی تعاریف فردی و اجتماعی که نشانگر موضع تفسیرگرایانه اوست به نقشی که نهادهای اجتماعی در رده‌بندی و گروه‌بندی و هویت‌سازی دارند توجه کرده است. (رفعت‌جاه، ۱۳۸۳: ۵۵)

روش تحقیق

نحوه جمع‌آوری مستندات پژوهش حاضر مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه نظرسنجی است. دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور استان زنجان نمونه‌های مورد مطالعه ما بودند که با طراحی و توزیع پرسشنامه برای بررسی و تحلیل عوامل تأثیرگذار در بهبود و تقویت هویت دینی دانشجویان که از جداول و نمودارهای آماری نرم افزار spss استفاده شده است. شیوه نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده و تحلیل اطلاعات پرسشنامه با آزمون پیرسون صورت گرفت. به عبارت دیگر جمعیت آماری تحقیق، شامل ۳۰۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر ۱۸ تا ۵۰ سال است که با توجه به بیانات و آثار امام خمینی و آیت‌الله خامنه‌ای، به طبقه‌بندی و توصیف راه‌کارهای عملی تقویت بنیان اعتقادی و دینی دانشجویان پرداخته‌ایم.

جایگاه دانشگاه از دید امام و رهبری

دانشگاه از دیدگاه امام خمینی (ره) آن قدر اهمیت دارد که اگر نقش واقعی خود را نداشته باشد، همه چیز مملکت از دست خواهد رفت، «اگر دانشگاه را ما بست بگیریم و از دست برود، همه چیزمان از دستمان رفته است». بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که دانشگاه هم منشأ دردها و هم منشأ اصلاح کشور است و بسته به این‌که دانشگاه‌ها، استادان و دانشجویان چه جهت‌گیری‌هایی داشته باشند، ثمرات آن نیز مشخص خواهد شد. امام خمینی (ره) در کلامهای خود، به‌طور صریح اشاره می‌کنند: «دانشگاه خوب، یک ملت را سعادت‌مند می‌کند و دانشگاه غیراسلامی،

دانشگاه بد، یک ملت را عقب می‌زند.» و در جای دیگر می‌فرمایند: «این افرادی که از دانشگاه می‌آیند، یا مخرب یک کشوری هستند یا سازنده آن کشور هستند». پس اگر متولیان دانشگاه افرادی خوب و صالح باشند، نسلهای حاضر و آینده درست تربیت می‌شوند و اگر افراد غیر صالح باشند، این نسلها نیز غیر صالح تربیت خواهند شد. از این جهت است که امام می‌فرمایند: «دانشگاه است که امور کشور را اداره می‌کند و دانشگاه است که نسلهای آینده و حاضر را تربیت می‌کند. و اگر چنانچه دانشگاه در اختیار چپاولگرهای شرق و غرب باشد، کشور در اختیار آنهاست».

مقام معظم رهبری در سخنان گوناگون خود، از شأن و مرتبت دانشگاه سخن گفته‌اند و اهمیت آن را در برنامه‌ریزی‌های دینی کشور بازگو کرده‌اند، از جمله فرموده‌اند: «در امر اداره آینده کشور، دانشگاه جلوتر و مهمتر است. دانشگاه است که مدیران و سیاسیون و مهندسان آینده کشور را تربیت می‌کند؛ پس ببینید، دانشگاه این قدر مهم است. اگر حقیقتاً دانشگاه جایی شد که در آن تربیت دینی به درستی انجام بگیرد، می‌توان اطمینان پیدا کرد که فردا مدیران کشور و همه کسانی که چرخ از چرخهای کشور در دستشان است، اسلامی هستند و با دید و نگرش اسلامی حرکت می‌کنند.» (سخنرانی در دیدار با دانشجویان دانشگاه تهران، ۱۳/۷/۱۳۶۷).

مقام معظم رهبری در جای دیگر فرموده‌اند: «آن کسانی که با نیت ریشه‌کن کردن ایمان دینی در کشور ایران به دانشگاه پرداختند و محیط دانشجویی را به تفکرات ضد دینی یا اوهام ضد دینی یا سرگرمیهای ضد دینی آلوده کردند، خیلی خوب فهمیدند که چه کار می‌کنند، و برای اجرای هدف پلیدشان، حقا بر روی نقطه اصلی تکیه کردند.» (سخنرانی در جمع تشکل‌های دانشجویی قم، ۱۳۷۴/۹/۱۸).

اسلامی کردن دانشگاه از دیدگاه مقام معظم رهبری و حضرت امام خمینی (ره) مقام معظم رهبری در رابطه با اصول اسلامی کردن دانشگاه و ویژگیهای دانشگاه اسلامی فرموده‌اند: «اسلامی کردن دانشگاهها یک معنای عمیق و وسیع و جامعی دارد؛ از شاخصه‌های اسلامی شدن، علمی شدن و عمیق شدن است، خودباور بودن استاد و دانشجو است، اتکا به نفس داشتن استاد و دانشجو است.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با رؤسای دانشگاه‌های سراسر کشور، ۱۳۷۶/۱۲/۶) ایشان

مطالعات

فقدورت موم

سال دوم

شماره پنجم

بهار ۱۳۸۱

راه کارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از ...

۷۶

در ادامه در رابطه با مقصود اصلی از واژه دانشگاه اسلامی میفرمایند: «منظور من از اهتمام به اسلامی شدن دانشگاه این است که این که من چند سال پیش بحث اسلامی شدن دانشگاهها را مطرح کردم - در واقع فریادش را زدم - این معنایش این نبود که دانشگاههای ما رؤسای ناباب، یا آدمهای ناجوری دارد، یا دانشجوهای ما بیدینند؛ نخیر. همین دانشجوها با بنده هم ارتباط دارند، من با دانشجوهای مختلف مرتبم؛ میدانم که در بین آنها افراد متدین خیلی زیاد است. اکثریت قاطع با کسانی است که متدین وارد دانشگاه می‌شوند؛ منتها محیط و فضای دانشگاه، با وجود شما که رئیس و متدین هستید، با وجود مأمورین و کارگزارانی که همه آنها هم متدینند، با این وزیری که سرتاپایش برای دین است و تلاش میکند، محیطی آسیب‌پذیر است که میتواند کاملاً پروراندۀ یک عنصر غیر دینی - بلکه ضد دینی - بشود.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با رؤسای دانشگاه های سراسر کشور، ۹/۹/۱۳۷۷) در جای دیگری فرموده‌اند: «اگر دانشگاه جایی شد که کسی که از آنجا صادر و خارج میشود نه نسبت به انقلاب حساس باشد، نه نسبت به دین حساس باشد، نه نسبت به کشور حساس باشد، نه نسبت به استقلال ملی و آرزوهای بزرگ ملی حساس باشد، این دانشگاه هرچه هم از لحاظ علمی والا باشد، ارزشی نخواهد داشت؛ زیرا محصول این دانشگاه، راحت در اختیار سیاستهای مختلف قرار خواهد گرفت.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در مراسم بیعت جمع کثیری از دانشجویان و دانشگاهیان، ۲۳/۳/۱۳۶۸) «بنای دانشگاه در کشور ما از ابتدا یک بنای غیر دینی بوده است. باید دین را در دانشگاه‌ها زنده کرد، خاصیت دین اصیل و عمیق این است که برای نفوذ در دستگاه‌ها و در جاهای مختلف و در محیط‌های انسانی، منتظر اجازه کسی نمی‌ماند. دین، در دانشگاه و در محیط روشنفکری و در علم هم نفوذ کرد و همه جا رفت؛ لیکن بنا، بنای غلطی بود. این بنا بایستی دگرگون شود و نگذاریم دوباره آن‌گونه بشود؛ البته دشمن هم بیکار نمی‌ماند.» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۰/۹/۱۳۷۰).

وحدت حوزه و دانشگاه

یکی از ارکان محوری اندیشه و خط مشی عملی امام خمینی (ره)، تأکید بر

«وحدت» و حضور و تداوم آن بود. در مواقع حساس قبل از پیروزی انقلاب و حتی بعد از آن، حضرت امام ضمن توجه به اختلافات مهم؛ خصوصاً دو قشر حوزوی و دانشگاهی فرمودند: «همه شما یک مصیبت دارید، همه گرفتار یک مصیبت هستید، مصیبت مشترک است، همه مصیبت‌زده هستیم، یک امری نیست که اختصاص به روحانیت داشته باشد، اختصاص به احزاب داشته باشد، یا اختصاص به دانشگاهی باشد... تمام با هم یک کلمه باشند، یک حرکت باشند، اهالی ایران.» (صحیفه نور، ج ۳: ۳۹۵) آنچه امروز جامعه اسلامی دانشجویان در حوزه آموزش عالی دنبال میکند، در حقیقت همان کلام حضرت امام؛ یعنی وحدت حوزه و دانشگاه است که در بیان مقام معظم رهبری به اسلامی شدن دانشگاه‌ها از آن یاد میشود. برداشت ما از وحدت حوزه و دانشگاه؛ وحدت حقیقی این دو پایگاه علمی و نه اتحاد صرف میباشد و این تحول هم در قالب و هم در محتوا باید شکل گیرد، چرا که آنچه به‌عنوان محتوای دروس در آموزش عالی تدریس میشود نه تنها با روح اسلامی - ایرانی ما سنخیت ندارد بلکه مدعی جداسازی ارزشها و فضایل از علم است. از این رو باید به ایجاد بینش صحیح و دقیق در نسل جدید در راستای تولید علم بومی برنامه‌ریزی دقیقی انجام داد. مقام معظم رهبری در این رابطه میفرمایند: «در کشور ما، هزار سال علم و دین در کنار یکدیگر بودند. تا وقتی که دین حاکم بود و صحنه زندگی مردم، از دین و نفوذ معنوی آن به کلی خالی نشده بود وضع این‌گونه بود. تا وقتی که سیاستمداران غربی و متفکرانی که برای نابودی دنیای اسلام نقشه می‌کشیدند، دانش را همراه با سیاست وارد کشور ما کردند. علم را از دین جدا نمودند و نتیجتاً رشته دین، یک رشته خالی از علم شد و رشته علم، یک رشته خالی از دین گشت. دو مؤثر و عامل وجود داشت و هر دو مربوط میشد به این‌که غربیها متصدی و صاحب علم و دانش طبیعی در محیط عالم شده بودند. این دو مؤثر، یکی این بود که علمای دین، علمی را که به وسیله دشمنان دین و کفار می‌خواست ترویج بشود، با چشم بدبینی نگاه و طرد میکردند. عامل دوم این بود که همان دشمنان و همان کفار حاضر نبودند علم را که در اختیار آنها بود به داخل حوزه‌های علمیه - که مرکز دین بود- راه و نفوذ بدهند. هر دو از یکدیگر گریزان

مطالعات

قصدت نوم

سال

دوم

شماره

نهم

نظر

۱۳۸۱

راه

کارهای

تفویت

هویت

اسلامی

و ملی

دانشجویان

از ...

و با یکدیگر دشمن بودند و علت اصلی هم این بود که در همه جای عالم و از جمله در کشورهای اسلامی، علم در دست سیاست‌های ضد دین یک ابزار بود. در طول هفتاد سال اخیر، به جز عده معدودی از قبیل امیرکبیر و بعدها هم چند نفری که بسیار معدود بودند، بیشتر کسانی که زمام امور تحصیلات عالی در این کشور به دست آن‌ها بوده است و مسائل آموزش عالی به اراده و تدبیر آنها ارتباط پیدا می‌کرده، بقیه کسانی بوده‌اند که منافع ملت ایران در مقابل منافع بیگانگان، برای آن‌ها از هیچ رجحانی برخوردار نبود و بیشتر به فکر چیزهای دیگری بودند تا آینده این ملت و این کشور!، حضرت امام (ره) نیز در مقام انتقاد از وضعیت اجتماعی اسفبار دوره ستم‌شاهی بر این نکته تأکید دارند که فساد جامعه در آن دوران از طریق تباہ کردن دانشگاه‌ها و مدارس انجام شد: «همان‌طور که آن‌ها انگشت روی دانشگاه می‌گذاشتند و با تمام قدرت دنبال این بودند که دانشگاه را به دست خودشان بیاورند.»

(دیدگاه‌ها و رهنمودهای امام خمینی (ره) درباره مسائل فرهنگ: ۱۶۹)

مقام معظم رهبری نیز در مورد لزوم وحدت حوزه و دانشگاه بارها و بارها در سخنرانی‌هایشان به مناسبت‌های مختلف تأکید کرده‌اند و فرموده‌اند: «وحدت حوزه و دانشگاه، معنایش این نیست که حتماً بایستی تخصص‌های حوزه‌های در دانشگاه و تخصص‌های دانشگاهی در حوزه دنبال شود. نه، لزومی ندارد. اگر حوزه و دانشگاه به هم وصل و خوشبین باشند و به هم کمک بکنند و با یکدیگر همکاری نمایند، ... البته برای این کار، باید برنامه‌ریزی و سازماندهی شود. این که مشاهده می‌کنید در دانشگاه ما، نام دین و خدا و معارف اسلامی تدریس می‌شود و رؤسا و اساتید دانشگاه‌ها و وزرای مربوط به علوم عالی، با دین سر و کار دارند، همه اینها آن چیزهایی است که از سالها پیش، دشمنان ما برنامه‌ریزی کرده بودند که این کارها در ایران اتفاق نیفتد؛ ولی به برکت انقلاب و اسلام اتفاق افتاد.» (حدیث ولایت، ج ۳: ۹۲-۸۶).

تطبیق کلیت نظام دانشگاه با اصول اسلامی

دانشگاه در ساخت و ساز شخصیت روانی، دینی دانشجویان تأثیر می‌گذارد؛

تأکیدات مؤکد مقام معظم رهبری در اصلاح ساختار اخلاقی، دینی دانشگاه، از همین منظر نشأت می‌گیرد؛ میفرمایند: «دانشجو در محیط دانشگاه، دو نوع سازندگی را برای خودش باید حتمی و لازم بداند و بشمرد: سازندگی علمی، و سازندگی اخلاقی و فکری. سازندگی علمی، در همین کلاس‌ها و با همین درس‌ها و در محضر همین اساتید است، و کار و تلاشی که خود شما با مطالعه و بحث و فحص و تحقیق باید انجام بدهید. جامعه شما و فردای این کشور، بلکه جهان و به‌خصوص جهان اسلام، به این کار نیازمند است... سازندگی دوم، اخلاقی و معنوی و فکری است... در رژیم گذشته، محیط دانشگاه به‌عنوان محیط بی‌دینی و رها بودن از تقلیدات شرعی تلقی شده بود؛ حتی آدم‌های متوسط دینی هم که به این جا می‌آمدند، احساس می‌کردند که در فرورفتن در کارهای نامشروع، یله و رها و آزادند. آن رژیم هم این روحیه و این تلقی را در جوانان ما بیشتر می‌دید». ۷۴٪ دانشجویان نیز اصل عمل به محاسبات دینی و اسلامی در دانشگاه را قبول داشتند و تنها ۱۳٪ با آن مخالفت کردند. درصد بالایی اعتقاد دانشجویان به این امر مهم حائز اهمیت برای مسئولان دانشگاهی و مسئولان فرهنگی است و از همه ضروری‌تر استفاده از این دانشجویان معتقد و علاقه‌مند در ارائه برنامه‌های مدون در تقویت پایه‌های اعتقادی دانشجویان است.

مطالعات

قدرت موم

حضور دین در تمامی ارکان دانشگاه

بارها رهبر معظم انقلاب، خواستار اسلامی شدن دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی شده‌اند و تصریح نموده‌اند که سرنوشت آینده کشور بستگی به همین تحقق اسلامی کردن دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی مربوطه دارد: «در دانشگاه‌ها، روش‌ها و روابط، باید صددرصد اسلامی بشود - که البته تا حدود زیادی شده است - و مدیریت‌ها باید برای اسلام در دانشگاه‌ها، اصالت قایل بشوند. مادامی که دانشگاه، پرورشگاه متخصصان مسلمان و متعهد نباشد، دانشگاه مطلوب انقلاب نخواهد بود. و این نمی‌شود، مگر این‌که اساس و روش و سیستم در دانشگاه‌ها اسلامی باشد. درس‌ها، هرچه که می‌خواهد باشد؛ استاد، هر کس که می‌خواهد باشد؛ اما روابط،

سال دوم /

شماره پنجم /

بهار ۱۳۸۱

راه کارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از ...

باید روابط اسلامی باشد؛ یعنی مدیر و دانشجویان و استادان، اصالت را به اسلام بدهند و رعایت احکام اسلام را بکنند. علم و دانش هم اسلامی و از اسلام است؛ و الاً به دانشگاه رفتن و مقداری از بیت‌المال و امکانات مردم را مصرف کردن، و بدون این که یک نفر به علم دل بدهد و به فراگیری اهمیتی بدهد، فقط برای این که بتواند سرهم‌بندی، تکه کاغذی به دست بیاورد و در سایه آن شغلی بگیرد، تا پولی گیر بیاورد - نه این که شغلی بگیرد، تا کاری بکند - این که اسلامی نیست. دانشجوی هم اگر این‌طور درس بخواند، اسلامی نیست. استاد هم اگر این‌طور درس بدهد، اسلامی نیست. روابط اسلامی در دانشگاه این است؛ و الاً جوانان و دختران و پسران ما بحمدالله مسلمانند.» (بیانات در دیدار با طلاب و دانشجویان به مناسبت روز وحدت حوزه و دانشگاه، ۱۳۶۹/۹/۲۸) مسأله اسلامی شدن دانشگاه‌ها در مرحله نخست با ایجاد تحولی فرهنگی و فکری در عرصه علوم فلسفی و دینی و انسانی که خود میتواند منجر به تحقق توسعه‌های همه جانبه در همه عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، علمی و سیاسی گردد، ممکن و میسر میباشد. ۷۰٪ دانشجویان نیز نظر موافق خود را با این اصل ابراز کرده‌اند. ۱۶٪ مخالف و ۱۱٪ درصد بینظر بودند. این گونه که از آمار به دست می‌آید؛ کوتاهی مسئولین در شناساندن مفاهیم دینی و اخلاق و کردار بزرگان دین به دانشجویان عاملی کاملاً مؤثر بر سستی اعتقادی دانشجویان است و همان‌طور که در بخش بعدی راه‌کارها عنوان میشود، باید به درونی کردن این ارزشهای مقدس از طرق مختلف کاربردی پرداخت.

رعایت حجاب و پوشش اسلامی

«آنها نمی‌خواهند که دانشگاه ما، حوزه علمی ما، آزمایشگاه ما و محیط تولید ما، پر رونق باشد. آنها دلشان می‌خواهد اختلاط دختر و پسر و آمیزش‌های شهوانی و غفلت و عسرت و این‌ها، بر زندگی مردم غلبه پیدا کند؛ آنها این را می‌خواهند. شما عکس این را عمل کردید؛ علت عصبانیت امریکا و صهیونیست‌ها و این همه تبلیغات این است.» (بیانات در جمع جانبازان و ایثارگران و خانواده‌های شهدای استان فارس، ۱۳۸۷/۲/۱۳) یکی از مهمترین تأثیرپذیریهای جوانان در

محیط دانشگاه، در زمینه نوع پوشش و روابط است؛ رعایت پوشش مناسب در فضاهای علمی نه تنها با توجه به آموزه‌های دین اسلام قابل تأکید و تأیید است، بلکه حتی در جوامع غربی نیز مورد تأیید قرار گرفته‌است. ۷۵٪ دانشجویان نیز موافقت خود را با این اصل اساسی اعلام کرده‌اند و دلیل اصلی مخالفت برخی از دانشجویان عدم شناخت کافی آن‌ها از فلسفه حجاب است و عملکرد دانشگاه در این رابطه باید در ابعاد مختلف آموزشی تقویت شود و جهت اشاعه پوشش اسلامی بین دانشجویان باید آگاهی مذهبی - اعتقادی آن‌ها را بالا برد.

نقش اساتید

«دانشجو بیش از آن‌که نکته‌های علمی را از استاد اخذ کند و پیش از آن‌که تحقیقی نظری را از معلم اقتباس کند، خلق و خوی و منش و فرهنگ او را می‌پذیرد. به گونه‌ای که به تعبیر حضرت امام؛ معلم غیر مذهبی، اگر هم درس اخلاق بدهد، تأثیر سوء اخلاقی خواهد داشت. اگر معلمین و اساتید مذهبی باشند، دانشگاه اصلاح می‌شود و اگر مراکز آموزشی اصلاح شود، جامعه رستگار می‌گردد.» (بیانات امام در جمع مسئولین آموزش و پرورش، ۶۳/۱۲/۲۸).

مهمترین بعد تأثیر مراکز آموزشی، نقش الگویی آن‌هاست. مقام معظم رهبری در این رابطه فرموده‌اند: «آن عالمی که شریف نباشد، حمیت و غیرت دفاع از کشور و ملت و آرمان‌ها و ارزشهای ملی و دینی خود را نداشته باشد، آن عالمی که دشمن را بر خودی ترجیح بدهد و خود را در اختیار دشمن ملت قرار بدهد، آن عالم از هر جاهلی بدتر است؛ همان دزدی است که با چراغ به دزدی می‌رود و بیشتر صدمه می‌زند.» (بیانات در دیدار با خانواده‌های شهدای دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۰/۶/۱۴)

و در جای دیگر نیز در رابطه با اهمیت نقش اساتید متذکر شده‌اند: «شما برادرانی که در دانشگاه‌ها تدریس می‌کنید، مواظب باشید که فضای دانشگاه را آشفته نکنند. خود شما تا پریروز در آن‌جا دانشجو بودید و می‌دانید که دانشگاه یعنی چه. دانشگاه، یک محیط آشفته‌گی‌پذیر است؛ برانگیختگی بد نیست - چیز

مطالعات

قدرت موم

سال دوم

شماره پنجم

بهار ۱۳۸۱

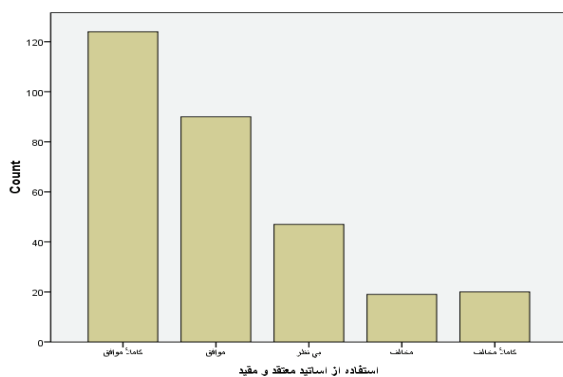
راه کارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از ...

۸۲

خوبی است - اما در شرایطی هم ممکن است بر این برانگیختگی، آثار بدی مترتب شود.» (بیانات در دیدار با اعضای شورای مرکزی انجمن اسلامی مدرسین دانشگاه‌ها، ۱۳۶۹/۶/۱۸) «این‌ها متولی می‌خواهد، متولی‌اش هم شماست؛ هیچ کس دیگر نیست. یعنی شما مدیران و رؤسای گروه‌های تحقیقی، متولی این کار هستید. این کار را نمی‌شود به شکل اداری درست کرد و مثلاً تزریق کرد به یک مرکز علمی و محیط علمی؛ این را باید بنشینید برایش فکر کنید؛ این‌ها خیلی مهم است.» (بیانات در دیدار با اساتید دانشگاه تهران، ۱۳۸۸/۱۱/۱۳) همچنین بر نقش اساتید در شکل‌گیری شخصیت دینی دانشجو علاوه بر شخصیت علمی او تأکید می‌ورزند: «اعتقاد من این است که در زمینه تبلیغ دین، مؤثرترین وسیله‌ای که می‌تواند دانشجو را دینی و علاقه‌مند به مبانی دینی بار بیاورد، همین نکته‌ها و اشاره‌ها و کلمه‌هایی است که یک استاد می‌تواند در کلاس با شاگردان خود در میان بگذارد. اشاره‌ای از یک استاد، گاهی اوقات تأثیرات عمیقی در دل می‌گذارد؛ اما گاهی عکس آن دیده می‌شود. البته بعضی از اساتید به این نکات توجه دارند، لیکن باید به‌عنوان یک کار اساسی و اصلی در نظر گرفته شود. جوانی که شما می‌خواهید او را عالم کنید و روح علم و تحقیق در او بدمید و او را یک برگزیده فرزانه نخبه علمی بار بیاورید - که هر استادی نسبت به شاگردانش چنین آرزوهایی دارد - باید روح دین و ایمان به او تزریق کنید؛ هم ایمان به خدا و دین و مقدسات که برای دنیا و آخرت مفید است، هم ایمان به هویت ملی و تاریخی خودش.» (بیانات در دیدار با اساتید دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲/۲/۲۲)

اساتید برای تقویت هویت دینی در دانشجو عوامل زیادی دخالت دارند که اسوه‌سازی و همانندسازی فرد با الگو و اسوه، یکی از عوامل مهم محسوب می‌شود. ۴۱ درصد دانشجویان اظهار کرده‌اند اساتید دانشگاه را الگو قرار می‌دهند و هر قدر الگوهای اساتید برایشان مطلوبتر و محبوبتر باشند میزان تأثیرپذیری بیشتر و پایدارتر می‌شود. دانشجویان رفتار الگوهای مطلوبشان را بسیار دوست می‌دارند و مایلند که با آن‌ها همانندسازی کنند، به صورت ارادی و غیرارادی تلاش می‌کنند که رفتاری نظیر رفتار آن‌ها داشته باشند و یا به گونه‌ای بیندیشند بگویند و عمل

نمایند که مورد توجه و تأیید آنها باشد. اگر اساتید بتوانند بسیاری از رفتارهای مطلوب را به طور غیرمستقیم و یا ضمنی از طریق بهره‌گیری از وجود الگوهای رفتاری در دانشجویان به وجود آورند فوق‌العاده مؤثر و ارزشمند خواهد بود. اساتید متعهد که بهترین الگو برای دانشجویان می‌باشند می‌توانند در کلاس‌های درسی خود در کنار تدریس درس مربوطه به آموزش مسائل مذهبی و ملی پرداخته و دانشجویان را نسبت به آنها آگاه و علاقه‌مند گردانند و انگیزه‌شان را برای جستجو و فهم بیشتر اسلامی مضاعف کند. همان‌طور که ملاحظه می‌کنید طبق آمار و ارقام و نظرات دانشجویان اکثریت آنها موافق اصل استفاده از اساتید مقید و معتقد به اسلام در دانشگاه هستند.

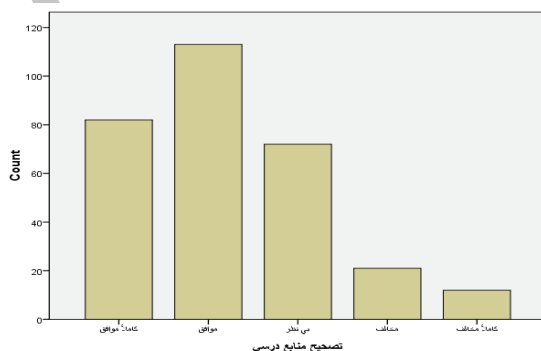
وارد کردن نیروهای مسلمان، معتقد، دردمند و انقلابی به پیکره فکری و مدیریتی دانشگاه و گزینش دقیق و به سامان اعضای هیئت علمی از جمله اهداف و نتایج اصلی این گزینه است.

تصحیح منابع موجود و تولید منابع و متون اسلامی

حضرت امام (ره) به منزله یک عامل مهم در تحول هماهنگ دانشگاه با تکامل جامعه اسلامی توصیه کرده‌اند که «باید در دانشگاه همان‌طوری که علوم مادی تدریس میشود، علوم معنوی نیز تدریس بشود.» (بیانات امام در جمع ستاد برگزاری نماز جمعه تهران، ۶۰/۹/۱۸) از نظر ایشان تدریس چنین دروسی باید «به دست اشخاصی باشد که بدانند تربیت اسلامی یعنی چه و بدانند اسلام چه هست...

متخصص لازم است.» (بیانات امام در جمع ستاد برگزاری نماز جمعه تهران، ۶۰/۹/۱۸) اگر دانشگاه باطن بارور و آکنده از ایمان نداشته باشد، چنین دانشگاهی به هر گونه ظاهری که آراسته باشد، در عمل موجب گمراهی و تباهی فرهنگ جامعه است. «آن چیزی که ملت را می‌سازد، فرهنگ صحیح است. آن چیزی که دانشگاه را بارور می‌کند که برای ملت مفید است، برای کشور مفید است، آن عبارت از آن محتوی دانشگاه است نه درس است. علم ماعدای ایمان فساد می‌آورد.» (بیانات امام در دیدار با فرماندهان سرپرست مربیان و... ۶۱/۹/۲۸).

یکی از مهمترین عوامل تقویت هویت دینی دانشجویان؛ تدوین صحیح علوم انسانی بر اساس علوم اسلامی، هماهنگ با آخرین پیشرفتهای علوم انسانی در مغرب زمین میباشد. ۵۷٪ دانشجویان با این امر موافق و تنها ۱۱٪ آنها نظر مخالف دادند و این نشانی از نهادینه شدن این معرفت اسلامی در باطن آنهاست که علم دین محور خاص خود را داشته باشند بدون هیچ گونه وابستگی به بیگانگان. به طور کلی دانشگاه اسلامی، با متون و منابع غیر اسلامی شکل نمی‌گیرد. بعضی از متون درسی دانشگاهی موجود ما بر اساس فرهنگی تدوین شده که دین‌زدایی و دین‌گریزی مبنای لاینفک آن بوده است. باید کل علم و فناوری غربی را بر اساس جهان‌بینی مستقل الهی مشاهده کرد. چنین اقدامی نه تنها موجب اعتماد بیشتر دانشجویان به فرهنگ خودی و مشوقی برای بررسی هرچه بیشتر آنها می‌شود، بلکه پیامدهای اجتماعی و اقتصادی عظیمی دارد.

بنابراین باید به این نکته مهم توجه کرد که صرفاً تدریس معارف اسلامی در دانشگاه‌ها، مشکل را حل نمی‌کند. مراکز آموزشی، پیش از همه باید به این خودباوری برسند که می‌توانند، به تعبیر حضرت امام (ره): «به خواست خداوند تعالی در سایه کوشش و به کار انداختن افکار عالیه خود و اعتماد به نفس احتیاج علمی دانشجویان عزیز را آن‌گونه برآورند که از رفتن به خارج مستغنی شوند و این امری است شدنی.» (پیام امام خمینی (ره) به مناسبت پنجمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، ۶۲/۱۱/۲۲)

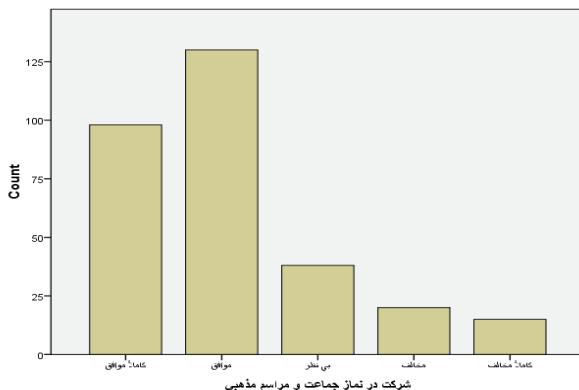
شرکت در نماز جماعت و مراسم مذهبی دانشگاه

آنچه که در تقویت بعد دینی دانشجویان بسیار پررنگ و چشم‌گیر به نظر می‌آید، فرهنگ دینی است. ایشان با اشاره به این مهم می‌فرمایند: «البته یک بخش مهم کار فرهنگی هم، کار دینی است؛ با دین مانوس کردن، با عبادت انس دادن، لذت عبادت را چشاندن.» (بیانات در دیدار با اساتید دانشگاه تهران، ۱۳۸۸/۱۱/۱۳)

در کار دینی آنچه مقام معظم رهبری بسیار بر آن تکیه می‌کنند، تعمیق معرفت دینی است، ایشان در شکل‌گیری و تعمیق معرفت دینی بر هر سه نقش مسئولین و مدیران، اساتید و دانشجویان توجه دارند: «انس با قرآن و تدبیر در قرآن، همچنین تدبیر در ادعیه مؤثره‌ای که اعتبار دارد - مثل صحیفه سجاده و بسیاری از دعاها - در تعمیق معرفت دینی خیلی نقش دارد. تعمیق معرفت دینی خیلی مهم است. یک وقت یک کسی همین‌طور روی احساسات، در نماز جماعت هم ممکن است شرکت کند، در اعتکاف هم شرکت کند، در مجلس عزای حسینی هم شرکت کند، در فلان تظاهرات دینی هم شرکت کند، اما این معرفت در عمق جان او وجود نداشته باشد؛ لذا سر یک پیچی، سر یک دست‌اندازی، یک‌هوی می‌بینید که از جا در می‌رود؛ این به خاطر این است. ما نظائرش را زیاد دیدیم. توی همین مجموعه‌های انقلاب، اوائل انقلاب کسانی بودند که از ماها که ریش داشتیم و عمامه داشتیم و این‌ها، به نظر می‌رسید که این‌ها متدین‌تر و مقیدتر و پابندتر و نسبت به دین متعصب‌ترند؛ بعد یک وقت - همان‌طوری که عرض کردم - یک دست‌اندازی

پیش آمد، یکپه دیدیم تأیرش در رفت! خوب، پیداست که چفت و بست محکمی نداشته. بنابراین تعمیق معرفت دینی، خیلی مهم است؛ انس با معارف اسلامی، خیلی مهم است. این هم یک بخش کار فرهنگی است که باید ترویج شود.» (بیانات در دیدار با اساتید دانشگاه تهران، ۱۳/۱۱/۱۳۸۸)

۷۵ دانشجویان به تأیر شرکت در نماز جماعت و مراسم مذهبی دانشگاه، بر پابندی و تقید بیشترشان به ارکان دینی و ملی نظر موافق دارند. لازم است برای بالا بردن این درصد از استادان روحانی دانشگاه که دارای وجهه و فضایل اخلاقی دینی و جوانپسند هستند استفاده شود؛ از این طریق به صورت غیرمستقیم میتوان بهره خوبی در تشویق و ترغیب دانشجویان به نماز و اجرای احکام دین گرفت.

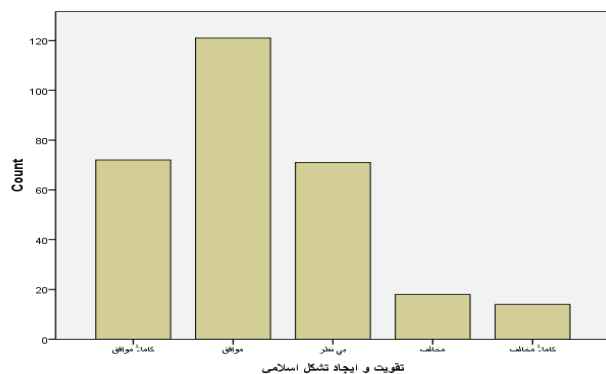

ایجاد تشکلهای اسلامی دانشجویی و تصحیح روند حاکم بر آنها بر اساس هویت ملی و دینی

مقام معظم رهبری، بسترسازی برای فعالیت‌های دانشجویی را نیز از وظایف مسئولین دانشگاه‌ها می‌داند و بر نقش تشکلهای دانشجویی در تعمیق معرفت دینی نسل جوان تأکید بسیار داشته و به کرات این وظیفه را به تشکلهای دانشجویی گوشزد می‌کند. «مجموعه تشکلهای، تقویت مبانی معرفتی را جدی بگیرند تا بعد، از تشکلهای سرریز بشود روی مجموعه دانشجویان. تقویت مبانی معرفتی خیلی لازم است. ضعف این مبانی، ضررهای بزرگی به مجموعه دانشجویی کشور و مجموعه تشکلهای خواهد زد.» (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۳۸۹/۶/۱)

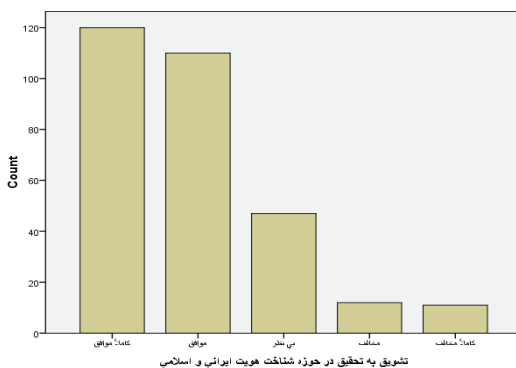
مقام معظم رهبری، تشکل دانشجویی را محملی برای تربیت سیاسی و اجتماعی میدانند: «ضمناً تشکل‌های دانشجویی فرصتی هم برای دانشجو ایجاد می‌کند برای کار دسته‌جمعی. و من به کار دسته‌جمعی اعتقاد دارم و این را یک نیاز دانشجو می‌دانم؛ کسب مهارت‌های گوناگون؛ مهارت‌های سیاسی، اجتماعی. و توجه دارید شما جوانان عزیز؛ چه برادرها، چه خواهرها، که دانشجو محاط به انواع خدعه‌ها و گرداب‌های گوناگون است؛ محاط به انواع خطرناک است. در کشور ما لاقلاً این جور است. یکی از اهداف توطئه‌های استکباری در کشور ما، بلاشک دانشجوها هستند. علتش هم معلوم است؛ در کشور ما نسبت جوان، نسبت بسیار بالائی است، نسبت دانشجو هم نسبت بالائی است و دانشجو نقش‌آفرین است؛ هم در زمینه‌های علمی، هم در زمینه‌های سیاسی. آن کسانی که برای این کشور و برای این ملت خوابهائی دیده‌اند، ناچارند روی دانشجوی ایرانی سرمایه‌گذاری کنند؛ از جاذبه‌های غریزی گرفته تا فریب‌های سیاسی، تا دکان‌داری‌های به‌ظاهر معنوی - عرفان‌های ساختگی - که انواع و اقسام این چیزها وجود دارد. تشکل‌ها می‌توانند مصونیت‌بخش باشند؛ می‌توانند دانشجو را از افتادن در گرداب‌های مختلف و منجلاط‌های مختلف نجات بدهند و حفظ کنند. این، نقشی است که تشکل‌ها می‌توانند ایفاء کنند. مسئولین تشکل‌ها که نام‌های مختلفی دارند و با عنوان‌های مختلفی کار می‌کنند، باید همه در این هدف، خودشان را سهم بدانند: کمک به دانشجو.» (بیانات در دیدار با دانشجویان دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۸۷/۹/۲۴)

همان‌طور که درک آن رفت، یکی از مهمترین ارکان اسلامی شدن دانشگاه‌ها و همه مراکز فکری و آموزشی کشور نیاز به کاری فکری و گروهی با حضور دانشجویان در قالب انجمن‌های اسلامی و فرهنگی که در آن به سلیق و برنامه‌ریزی خود دانشجویان از برنامه‌های متنوع دینی - ملی برگزار شود دارد؛ لذا باید با برنامه‌ریزی‌های حساب شده، دانشجویان را با منابع قوی دینی آشنا ساخت و تاروپود وجودشان و محیط دانشگاه را سرشار از مفاهیم و فعالیت‌های پربار و الهام گرفته از دین کامل و همه‌جانبه اسلام کرد.

برگزاری همایش علمی - مذهبی

برگزاری همایش‌ها و گردهمایی‌ها برای تبیین دقیق ارائه راه‌کار تقویت هویت دینی - ملی دانشجویان، کمک شایانی به جا افتادن و توجیه این برنامه می‌گردد چرا که موضوع برای بسیاری هنوز روشن نشده است. فرهنگ حاکم بر جامعه تأثیر ناآگاهانه و آگاهانه خویش را به افراد جامعه القاء می‌کند. بنابراین باید برنامه و سیاستگذاری منسجم فرهنگی در همایشها برای شناخت بیشتر دانشجویان از دین واقعی تدوین شود. باید منابع اسلامی سنتی از قرآن کریم و سایر منابع شیعه گرفته تا همه آثار سنتی مربوط به علوم، فلسفه، الهیات و نظایر این‌ها را عمیقاً بررسی کرد تا بتوان جهان‌بینی اسلامی را تدوین کرد و این امر جز با حمایت از برگزاری همایشهای علمی - مذهبی و استفاده از اساتید و پژوهشگران و دانشجویان فعال و کوشا؛ میسر نمیشود. ۷۵٪ دانشجویان نیز با این گزینه کاملاً موافق بودند.

پیشنهادات:

اصالت ایرانی و اسلامی که فراموش شده است را به طرق مختلف مثل مراسم ویژه بزرگداشت بزرگان ایران و اسلام و استفاده از سخنرانان و اندیشمندان برجسته؛ یادآوری و زنده کنیم.

برای بالا بردن سطح دینی و فکری دانشجویان باید دست از شعارهای نمادین برداشت و اجرای اصل دین و پایبندی به شئون اسلامی را که از جان و دل نیاز است عملی ساخت و این جز با درونی کردن اعتقادات دانشجویان توسط برنامه‌های مختلف دانشگاه و اساتید میسر نیست.

همایشهای مختلفی که علم و دین را توأمان به صورت ارزش واقعی زندگی به جوانان نشان دهند بسیار لازم است و شناساندن هویت دین‌ستیزانه و ضد ارزشی غرب کمک زیادی به هدایت دانشجویان می‌کند.

عدم تبعیض در جامعه علمی و ایجاد فضای رقابت و فضایل اخلاقی و علمی مؤثر است و گفتمان بین دانشجویان و اساتید در قالب کارگاههای بحث مفید دینی فلسفی را پیشنهاد میکنیم.

عدم برگزاری کلاسهای دانشگاه در ساعت اذان و نماز کمک شایانی به این مسأله میکند و به وضعیت نمازخانهها و مکانهای مذهبی دانشگاه باید توجه و رسیدگی بیشتر از نظر امکانات و... شود.

استفاده از تبلیغات مؤثر و منطبق با تمامی اعتقادات قرآنی برای رعایت حجاب دانشجویان و روابط سالم دختر و پسر در دانشگاه؛ تأثیرگذار است.

نتیجه‌گیری

مقام معظم رهبری دربارهٔ تبدیل شدن دانشگاهها به عرصه تاخت و تاز اندیشه‌های ضد اسلامی با صراحت هشدار داده و مکرراً فرموده‌اند: "آینده نظام وابسته به اسلامی کردن دانشگاهها میباشد"، زیرا میدانیم که دانشجویان با تحصیل در دانشگاهها، تحت تأثیر وضعیت فکری و اجتماعی آن میباشند و این همان نظریه هویت جنکینز است که اشاره به تأثیرپذیری هویت از آنچه در اطراف ما میگذرد و

الگوهای برتری که در میان اطرافیان؛ جوانان به آن اعتقاد دارند است و همان‌طور که در تحقیق حاضر مشاهده کردیم می‌توان با به‌کارگیری نیروی فکری و توان عملی خود دانشجویان در راستای اسلامی کردن دانشگاه و زنده ساختن ارزشهای دینی گام برداشت و با تشویق و ترغیب دانشجویان به پژوهش در این عرصه و استفاده از اساتید مجرب و معتقد در راستای درونی کردن شناخت عمیق دانشجویان از محتوای مقدس اسلام؛ تأثیری ماندگار بر ایرانی- اسلامی کردن هویت جوانان این مرز و بوم نهاد. در جامعه اسلامی ما به ویژه در عصر تهاجم فرهنگی می‌بایست بیش از هر زمان دیگر از همه امکانات بالفعل و بالقوه فرهنگی کشور، بالاخص فضای دانشگاه جهت تقویت هویت دینی و ملی بهره‌مند شد. صلاحیت‌های علمی و اخلاقی اساتید می‌تواند سهم عمده‌ای در جذب دانشجویان به وحدت و معنویت دینی داشته باشند. حتی در این راستا برگزاری کارگاههای سؤال و پاسخ و رفع شبهات فلسفی- مذهبی دانشجویان بسیار راه‌گشا خواهد بود. برپایی همایش و مراسم ویژه دانشگاهیان برای بالا بردن سواد دینی دانشجویان و همراه کردن آنها با ارزشهای اسلامی و زنده ساختن الگوهای مذهبی برای شناخت هر چه بیشتر دانشجویان از سیره بزرگان اسلام و فراخوان مقاله علمی جهت تشویق دانشجویان و اساتید به تحقیق و تفحص در این حوزه از جمله راه‌کارهای مؤثر است. همچنین غنی کردن واحدهای درسی تأثیر ژرفتری بر بنیان اعتقادی و ملی دانشجویان و پاسخ به کنجکاوی آنها در بر خواهد داشت؛ حمایت از انجمنهای دانشجویی- مذهبی جهت فعالیتهای علمی- دینی دانشجویان به همراه اردوهای ویژه آگاهی بخشی و تقویت بنیان مذهبی- اعتقادی دانشجویان با نظارت مسئولین و اساتید مجرب دانشگاه و تشکیل جلسات و ارائه راه‌کارهای مقبول و مطلوب و انتقادات و پیشنهادات سازنده توسط خود دانشجویان، منجر به بالا بردن انگیزه فعالیت و تفحص خود دانشجویان در این عرصه خواهد شد.

منابع

- آخوندی، محمدباقر (۱۳۸۳). هویت ملی مذهبی جوانان، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.
- تیبان (۱۳۷۸). «جوانان از دیدگاه امام خمینی (ره)»، دفتر ۱۶، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، نشر عروج.
- تیبان (۱۳۷۶) «دانشگاه و دانشگاهیان از دیدگاه امام خمینی (ره)»، دفتر ۱۴، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، نشر عروج.
- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۶۱). علوم انسانی: اسلام و انقلاب فرهنگی، تهران، جهاد دانشگاه .
- جمشیدی، محمدحسین؛ محمدی، احسانالله (۱۳۸۹). «مبانی تحقق وحدت حوزه و دانشگاه از دیدگاه امام خمینی (ره)، تهران، فصلنامه دانشگاه اسلامی.
- حبیبزاده، ر (۱۳۸۲). «بررسی انواع دینداری در بین دانشجویان دانشگاه تهران»، پایاننامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما دکتر شجاعیزند، دانشگاه تربیت مدرس.
- حسینیفر، رضا (۱۳۸۸). «امام خمینی و بیداری اسلامی»، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.
- خرمشاد، محمدباقر (۱۳۸۷). «دانشگاه تمدن‌ساز ایرانی و اسلامی؛ در آینه آرا و اندیشه‌های امام و رهبری»، دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی.
- خمینی، روحالله (۱۳۷۸). صحیفه نور، ج ۷، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- _____ (۱۳۷۸). کوثر، ج ۸، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- _____ (۱۳۶۲). شرح چهل حدیث، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- دفتر مقام معظم رهبری (۱۳۷۶). دانشگاه و دانشجو در آینه رهنمودهای مقام معظم

مطالعات

قدهوت نوم

سال دوم / شماره پنجم / بهار ۱۳۹۱

راه کارهای تقویت هویت اسلامی و ملی دانشجویان از ...

- رهبری، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- دیدگاه‌ها و رهنمودهای امام خمینی (ره) درباره مسائل فرهنگ، ص ۱۶۹.
- رفعت‌جاه، مریم (۱۳۸۳). «زنان و باز تعریف هویت اجتماعی»، پایان‌نامه دوره دکتری رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه تهران.
- سبحانی‌زاد، مهدی؛ یوزباشی، علیرضا (۱۳۸۶). «رسالت تربیت دینی - اجتماعی دانشگاه از منظر امام خمینی و مقام معظم رهبری»، تهران، فصلنامه دانشگاه اسلامی.
- کرم‌علیان، حسن و سیدعلی‌اکبر حسینی (۱۳۸۳). «عناصر تربیتی انسان طبیعی و آرمانی در نظام تعلیم و تربیت اسلامی»، فصلنامه اندیشه دینی، شماره ۱۱، شیراز، دانشگاه شیراز.
- کلینی، محمدبن یعقوب (بی‌تا). اصول کافی، با شرح و ترجمه حاج سید جواد مصطفوی، قم، انتشارات علمیه اسلامی.
- گیویان، ع (۱۳۸۵). «آیین، آیین سازی و فرهنگ عامه پسند دینی: تأملی در برخی بازنمایی‌های بصری دینی و شیوه‌های جدید مداحی»، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال دوم، شماره ۵، ص ۲۱۱-۱۷۹.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۷۷). «جغرافیا و سیاست در فرایندی نوین نگاهی به برخی مفاهیم در جغرافیای سیاسی ژئوپلیتیک» مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴۲، زمستان.
- مجیدی، محمدرضا (۱۳۸۶) «همگرایی حوزه و دانشگاه، ضرورتی برای تحقق اهداف ملی»، تهران، فصلنامه دانشگاه اسلامی.
- مدنی، آزاده (۱۳۸۶). «آسیب‌شناسی تربیت دینی»، فصلنامه کتاب نقد، شماره ۴۲، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- معین، محمد (۱۳۷۱). فرهنگ شش جلدی معین، تهران، امیرکبیر.
- منتظر قائم، مهدی (۱۳۷۹). «رسانه‌های جمعی و هویت»، فصلنامه مطالعات ملی، ۱۳۷۹، شماره ۴.
- میرسندسی، م (۱۳۸۳). «مطالعه میزان و انواع دینداری دانشجویان»، پایان‌نامه دکتری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
- نجارزادگان، فتح‌الله (۱۳۸۶). رهیافتی براخلاق و تربیت اسلامی، قم، دفتر نشر معارف.
- نراقی، مولی مهدی (۱۳۸۴). علم اخلاق اسلامی، ترجمه کتاب جامع السعادات، ترجمه سید جلالا
- نهج‌البلاغه (۱۳۸۶). ترجمه محمد دشتی، انتشارات قم، تاهور.